

Landgoed De Paauw, in de 19e eeuw van Prins Frederik, nu raadhuis van de gemeente Wassenaar.
Foto: Joost Bouwmeester

Oude duinen en kastelen in Wassenaar

Wandelen in koninklijk landgoed De Horsten

Duizenden jaren geleden zijn oude duinen ontstaan op de plaats waar nu Wassenaar en Voorschoten liggen. Ze zijn al heel lang bewoond. In de middeleeuwen wonen er ridders. In de Gouden Eeuw worden er kastelen gebouwd en landgoederen aangelegd. Een daarvan is het uitgestrekte koninklijke landgoed De Horsten.

FRANS H. MICKLINGHOFF

Ongeveer vierduizend jaar geleden vormen zich evenwijdig aan de kust zogenaamde strandwallen ofwel oude duinen. Tussen deze strandwallen ontstaan natte laagten, die deels met veen en

Het Theehuis, een knus restaurantje tussen de rododendrons.
Foto: Joost Bouwmeester

deels met klei worden bedekt. Op de hoger gelegen strandwallen proberen bewoners te overleven. Tussen 2000 en 1500 voor onze jaartelling is deze streek al bewoond. Zo werd in 1987 een graf uit de bronstijd ontdekt in de Wassenaaarse uitbreidingswijk Weteringpark.

Een reeks oude strandwallen

Tussen Den Haag en Leiden/Katwijk liggen ongeveer vijf strandwallen. Op de eerste, meest oostelijk gelegen strandwal zijn Voorschoten en de Veurseweg aangelegd. De tweede strandwal ligt waar de Rijksstraatweg N44 loopt, de snelweg van Den Haag naar Amsterdam. Op de derde strandwal is het oude dorp Wassenaar gebouwd en delen hiervan kan men zien tussen de Schouwweg en de Groot Haesebroekseweg. De vierde strandwal is nauwelijks meer te vinden, omdat hier veel 'ontzanding' plaatsvond. Een deel van het recreatiepark Duinrell, de sportvelden van Blauw-Zwart en hockeyvereniging De Kievieten en het natuurgebied Lentevreugd liggen in deze strook. Andere strandwallen zijn bedolven onder het zand van de jonge duinen en liggen onder het huidige duingebied. De tussen de strandwallen gelegen strandvlakten liggen lager en staan tot ver in de achttiende eeuw vrijwel iedere winter blank. Door de polders lopen zuidwest-noordoost gerichte

afwateringen, zoals de Kaswatering, de Zijlwatering, de Veenwatering en de Grote Watering. Ze monden uit in de Oude Rijn.

Verdwenen kastelen

In de zestiende eeuw en vooral in de zeventiende - Gouden - eeuw, ontstaat bij de adel en 'de nieuwe rijken' de behoefte om de stinkende stad in de zomer te ontvluchten en zich enkele maanden op het platteland te vestigen. Sommigen kopen een boerderij en installeren zich voor de duur van de zomer in 'de beste kamer'. Anderen nemen een oud kasteel over of bouwen een eigen buitenplaats. Verspreid in de oude duinen verrijzen kastelen. Duivenvoorde en Ter Horst bij Voorschoten en Langenhorst, Persijn, Eikenhorst, Raephorst, Santhorst en Zuidwijck bij Wassenaar. Van al deze kastelen rest vrijwel niets meer. Soms is er moderne herbouw die nog de vroegere naam draagt maar bij lange na niet op de voorganger lijkt (Langenhorst, Eikenhorst) of rest een bijgebouw (Zuidwijck). De geschiedenis van kasteel Raephorst gaat terug tot 1230. De eigenaar is ridder Kerstant van Raephorst. Begin achttiende eeuw blijkt door een zware economische crisis het bezit van het kasteel een molensteen om de nek van de eigenaren, de zusters van Boetzelaar van Asperen. Ze willen ervan af en maken het kasteel de hoofdprijs in een loterij. De nieuwe eigenaar wordt luitenant-generaal William Cadogan. Eind achttiende eeuw komt Raephorst in het bezit van mr. Adriaan Pieter Twent, minister van binnenlandse zaken en waterstaat onder koning Lodewijk Napoleon. Hij experimenteert op zijn landgoed met allerlei gewassen. De terreingeestelijkheid biedt hem hiervoor een uitgelezen mogelijkheid. Raephorst ligt ten dele in de oude duinen met zijn kalkarme zandgrond en ten dele op het veen in de strandvlakte.

Majestueuze beuken op de resten van oude duinen.
Foto: Joost Bouwmeester

Prins Frederik koopt Raephorst

In 1838 wordt prins Frederik der Nederlanden, de jongere broer van Koning Willem II, eigenaar van het landgoed. Kasteel Raephorst verkeert in vervallen staat en wordt afgebroken. De prins betreft aan de andere kant van de oude 'heirbaan' - de huidige N44 - De Paauw, het huidige raadhuis van Wassenaar. Om het landgoed waartoe inmiddels ook Eikenhorst en Ter Horst behoren te verfraaien, neemt Frederik de Duitse tuinarchitect Von Petzold in de arm. Deze laat een flinke waterpartij graven. Met het vrijkomen de zand wordt de Seringenberg opgeworpen. Verschillende grenspalen langs de kant van de weg markeren nog altijd tot waar het jachtrecht van Prins Frederik gold. In 1903 wordt een groot deel van De Horsten aangekocht door Koningin Wilhelmina en blijft het in handen van het koninklijk huis.

Wilhelmina zat hier te schilderen

De hoofdingang van De Horsten ligt in Wassenaar aan de Papeweg, bij Voorschoten is een ingang aan de Horstlaan. Er staan automaten waar men een dagkaart kan kopen. Enkele honderden meters na de ingang aan de Papelaan treft men een oud jachthuisje aan, tegenwoordig een horecagelegenheid. Iets daarachter ligt aan het water een bouwwerk waaronder een bootje overdekt gestald kan worden. Ooit moet koningin Wilhelmina daar hebben gezeten achter een schildersezel. Een wandeling naar de Seringenberg kost wat meer tijd en is vooral in de bloeitijd van de seringen de moeite waard. Wanneer men dan nog wat verder loopt komt men aan de grenzen van het streng bewaakte deel van Eikenhorst. Op een zomerse, zonnige dag kan men hier met een beetje geluk Koning Willem-Alexander, Koningin Maxima en het 'A-team' - de drie prinsesjes - op de fiets tegenkomen. Elders op dit koninklijk domein staan huizen die gerestaureerd worden voor andere oranjeliefhebbers. De wandelaar kan ook genieten van de gevarieerde natuur. Naast vossen en een paar reeën zijn er nachtegallen, spechten, ooievaars, watersnippers, bosuil, patrijs en koekoek. In nazomer en herfst is de rijkdom aan boleten groot. Naast vrij algemene soorten als eekhoorntjesbrood kunt u er ook de zeldzame heksenboleet en roodnetboleet aantreffen.

FRANS MICKLINGHOFF IS JOURNALIST